

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 619

המאמר שבת אורה

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את חשיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת רב דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

מקצ

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה. מוסר והנהגות

סיפר רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל: הרבי מטשיבין זצ"ל ישב בבר מצווה ביחד עם האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זצ"ל. חתן הבר מצווה שישב לידם כושר בברכת המזון, ולאחר שבידך ובא לשותות את הכוס הוא שתה רק את רוב הכוס. הרבי מבעלזא ראה זאת והעיר: "נו, נו, שישתה את הכוס עד הסוף", וכששמע הרב מטשיבין את הערתו התפלל בלבבו: מה רוצה הרבי מן הנער הצעיר הזה, שרק קצת נהיה בר מצווה? מדוע הוא מורה לו לשתות את כל הכוס? הלא הלכה מפורשת היא, שרוב כוס היא גם דבר טוב. אמנם לכתחילה עדיף לשתות את כל הכוס, אבל אפשר להסתפק רק ברוב כוס... הוא, כמוכן, לא אמר מילה. אם הרבי אמר - נראה שיש בכך עניין מיוחד שאיש ידוע לו, אלא שבינתיים נותרה התמיהה תמיהה. בעבור רגע מסתובב לעברו הרבי ואומר: "אה... טשיבין רב, מה אני רוצה מן החיים שלך? למה אכפת לי שישתה את כל הכוס? הלא רוב הכוס גם כן מספיק". "אני אניד לכם, הרב מטשיבין, בחנוכה נעשה נס גדול שנמצא פך שמן חתום בחותמו של כהן גדול והשמן שבו, שהתאים ליום אחד, הספיק לשמונה ימים. ולכאורה תמיה, לשם מה עשה הקב"ה את הנס הזה? הלא לחשמונאים היה הרבה שמן טמא, והלכה מפורשת היא שטומאה הותרה בציבור". "אלא, שאמנם טומאה הותרה בציבור, אבל כאן עסקו בחנוכה המזבח. החשמונאים בנו הכל מחדש - את המנורה ואת המקדש כולו, וכשעוסקים בחינוך חרש צריך שהכל יהיה מלכתחילה ואי אפשר לסמוך על היתרים בדיעבד". "ילד זה" - סיים הרבי מבעלזא והצביע על חתן הבר מצווה - "נהיה קצת בר מצווה. יום זה הוא ה'חינוך' שלו וההתחלה של יום היותו לאיש. ובתחילה צריך שהכל יהיה מלכתחילה, אין להסתפק בשתייתו של רוב כוס, אלא צריך את כל הכוס!" (יחי ראובן)

סיפר רבי דוד טעבל דיינאווסקי זצ"ל על רבי שמחה זיסל מקלם זצ"ל: באחד מימי החנוכה, היה נדמה לרבי שמחה זיסל כי חסר מעט שמן באחת מהנרות, והנר נכבתה כמהרגעים לפני השעה הקבועה. בני התלמוד תורה לא יכלו לשכוח את הרעש הגדול שהרעיש רבי שמחה זיסל על החטא שנקרה לו בשגגה, ועוד עשה חשבונות: "מי יודע באיזה מצב רוחני אני אם קרה לי ככה?...?" (בית קלם)

טרם רכישת דירה בתקופת נישואיו של רבי משולם דוד סאלאוויצק זצ"ל, עמדה על הפרק אפשרות של דירה אחרת שהתאימה מכל הבחינות, אולם נדרש היה לברר פרט הלכתי כלשהו על אחד החדרים בה, היכן, או אם בכלל, יש להניח את המזוזה בפתחו. כששחש זאת רבי דוד לאביו הרב מבריסק זצ"ל וביקש את הכרעתו בדבר, אמר לו הרב זצ"ל את הדברים הבאים: "בעוד שאצל העולם הסיבות שבשלן נקראת 'דירה טובה', הן גודל החדרים, הקומה, גודל המטבח וכיוצא בזה, הרי שבעינינו ישנם שלושה דברים שהם הקובעים את טיב הדירה וערכה - הראשון, בית שאין בו שאלה היכן להניח את נרות החנוכה לצאת ידי חובת פרסומי ניסא; השני, אם יש בה סוכה או גישה נוחה למקום שבונתן לבנותה; והשלישי, אם אין בה שאלות וספיקות בהלכות מזוזה. בהעדר שלושת התנאים הללו, אזי אין נחשבת ל'דירה טובה'!" (אחרון לדורידעה)

ימי החנוכה הם ימים המסוגלים לראות ולהבין את הנסים. ה"זמן הזה" שבחנוכה, מהותו החינוך. אין די שהנסים מתרחשים אלא שאנו לומדים ומושפעים מהם. כשאב ובנו עומדים בתפילה, כלפי האב זוהי מצות תפילה אך כלפי הבן הקטן לא שייכת קצת מצות תפילה. עבור הבן משמשת תפילה אביו כאפשרות של חינוך. הוא רואה וקולט, מסתכל ומבין בצורת התפילה של המבוגר, ומושפע ממנה בעומק נשמתו. כל פעולה של חינוך, בונה נדבך נוסף במבנה אישיותו של החניך. כך מתעצבת דמותו של הקטן, כך הוא גדל, משתנה ונבנה. (רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ועתה ירא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על ארץ מצרים: צריך להבין, איזה חכמה יתרה צריך לך, הלא כדי להיות ממונה על אסיפת התבואה מספיק להיות פקיד חרוץ? ביאר רבי שלמה בלדן זצ"ל (תלמידו של החפץ חיים) על פי הפסוק (לקמן מא.מו) "ותעש הארץ בשבע שני השבעיקמצים" ופרש"י "קומץ על קומץ יד על יד היו אוצרים". היינו שלא רק ששמרו תבואה לשנות הרעב, אלא קימצו ככל האפשר, אפילו בדברים קטנים כדי שישפיק לשנות הרעב. דבר זה שייך רק באדם חכם, כי עצם ההבנה שיש לשמור לימי הרעב, לזה מספיק שכל פשוט. אולם להיות מצוי בעיצומם של ימי שובע עצום, ולחיות את זה שצריך בפועל לקמץ בכל פירור, זה שייך רק אם יצייד במוחש לנגד עיניו את הרעב הנורא שיהיה. אך כל פרוסת לחם תוכל להחיות נפשות רבות ממיתה. סיפר רבי שלמה מזכרוננו שהיה פעם רעב גדול בעיר וילנא, עד שבכל יום התקיימו לכל הפחות חמישים הלוויות ר"ל, והיו הגוועים ברעב מושלכים בחוצות העיר, מחכים בפה פתוח אפילו לקמץ לחם להחיות את נפשם. אז קיבל ציור חי לאיזה חכמה נדרש יוסף הצדיק בשנות השבע, לא לראות עכשיו את המעט תבואה שמשאיר, אלא לראות את אותו אדם רעב שמשווע ומתחנן למעט אוכל. מזה ילמד כל אחד עד כמה עליו בימי חיותו בעולם הזה העראי, להיות חכם ונבון ולצבור תורה ומצוות ומעשים טובים בימי השובע להכין לחיי הנצח בעולם הבא שם אין אפשרות לעשות מצוות. (לחתך עליון)

ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחקם פמך: הנה פרעה שבימי יוסף תיכף שפתו לו החלום האמין לדבר האלוקים, חנם שהיה עובד אלילים מעודו, ואילו פרעה שבימי משה אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", ואפילו האותות והמופתים לא שכנעוהו להאמין. מדוע? צא וראה מה היא אמונה אצל ישראל, כיצד יהודי בעת צרח כבעת שמחה איננו נוטש אמונתו בבורא עולם. כמו שמספרים על תלמידי בית התלמוד הנודע בקלם, שהלכו לכבשני האש וספרי תורה בידם, תוך שהם שרים כל הדרך בהתלהבות דקדושה "אשרנו מה טוב חלקנו". לא כן גוי, אף שהוא מאמין בחי אין זה אלא כשוראה שכדאי לו הדבר. פרעה של יוסף שמע ממנו פתרון נעים וערב, שיעשיר אותו ואת מצרים עקב הרעב בעולם, ורצה מאד להאמין באלוקים שכזה. אבל פרעה של משה נדרש מאת האלוקים לשחרר אומה שלימה המשועבדת לו, והיאך יסכים להפסיד ממון כה רב, לך לא האמין בו. וזהו שאמר חז"ל: "ופרעה עומד על היאור", רשעים עומדים על אלוהיהם. שכן הללו אמנם רוצים לתת ולהקריב למען אלוהיהם, אלא רוצים לעמוד עליהם בדרישות ותביעות, ורק לקבל עוד ועוד. (דרכי מוסר, פנינים משולחן נבות)

ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא הגביע באמתחת בנימן: כתב הרמ"א בהלכות פסח (אורח סי' תלב ס"ב), "ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבורק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה, ומיהו אם לא נתן לא עכב". והביא המשנה ברורה (ס"ק יג), שזו דעה החולקת, "דכן הוא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמא ימצא, ואם לא ימצא אין בכך כלום... וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה, ושיניח 'פתיתים'. ואף רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל היה מניח 'פתיתים לפני בדיקת חמץ, אולם לא הקפיד על כך שאדם אחר יניח אותם עבורו, אלא הוא עצמו לא היה נמנע מלהניחם, ולמרות שבשעת הבדיקה הוא ידע היכן הפתיתים נמצאים, מכל מקום דעתו היתה כי גם בכך מתקיים היחפוש". והנה, הלא מנשה עצמו הוא זה שנשלח ע"י יוסף להחביא את הגביע, ולמרות שהוא ידע היטב היכן הוא מוטמן, אומרת עליו התורה "ויחפש", הרי שלשון 'יחפוש', שייך גם במי שיודע היכן מונח הדבר... (לאהובי תורתך)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

מסופר על אחד שנכנס האדמו"ר מגור זי"ע, והתפאר בבנו הקטן, ואמר כי ה'מלמד' מספר עליו גדולות ונצורות ומעיד על נשמתו הגבוהה, כי בכל עת שהילדים משחקים בנ א"ז הילד נוטל בגד ומתעטף בו כשלית וכן מניח קוביות בראשו ובזרועו במקום הנחת תפילין, ומראה עצמו כמי ששקוע בתפילתו כזקן ורגיל... וביקש האב מ'הפני מנחם' שיתן לו הדרכה כיצד לנהוג בנשמה קדושה זו... מיד הבין ה"פני מנחם" את כל אשר נעשה, ואמר לאבי הבן, תתפלל כהלכה בבית הכנסת, ולא בבית, ושוב לא יחקה אותך בנך הקטן.. (באר החיים)

"ענין של טעם"

טעם מנהג נתינת "דמי חנוכה" לילדים, מפני שהיוונים אסרו ללמוד תורה, וכאשר ניצחו אותם ורצו להחזיר את הילדים אליהם, נתנו להם קצת כסף כדי שילמדו, כי זו הדרך לחבב על הילדים את הלימוד, כמו שכתב הגר"א באגרותיו, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ולזכר זה אנו נותנים "דמי חנוכה" כדי להמריץ את הילדים ללמוד.. (שפת חיים בשם הרב מפנינו זצ"ל)

"מפי כתבם"

התרבות של יון בנויה על "הוד". "הוד" עניינו יופי הבא לבטא את הפנימיות, והוא מתגלה בעשיית מעשה המבטא את אישיותו של העושה. עד היום נותרו בעולם דברים שמקורם ב"תרבות" יון, כגון תחרויות ספורט ועוד... תחרות רגילה בין שניים על השגת דבר בעל ערך כזהב ואבנים טובות אינה מבטאת את אישיותם של המתחרים, כיון שלתחרות זו ישנה מטרה של השגת דבר מסוים בעל ערך, נמצא שאין המתחרים באים לגלות את אישיותם, אלא שואפים להשיג דבר ערך ככסף או זהב על מנת להתעשר על ידו. דבר זה דומה לאכילת לחם שאינה מבטאת את אישיות האוכל, הוא אוכל אך ורק מאחר והוא רעב. והראיה, שהרי גם בהמה אוכלת...אולם ישנם מעשים של אדם המבטאים את אישיותו. תחרות של משחק ב"כדור" ללא מטרת רווח כלשהו, באה לבטא ולגלות את אישיות המתחרים. כי הנה "כדור" מצד עצמו הנו דבר אפסי נטול כל ערך ושימוש, ובשעה ששני שחקנים רצים אחרי "כדור" כזה, הרי כל מטרת המשחק היא להוכיח ולבטאות את אישיותו של השחקן המתגלה במה שהנו "גיבור" או "שחקן מצטיין". זוהי הסיבה שמשחקים אלו נעשים דוקא ב"כדור". לו היו מבוססים על חפץ אחר, ניתן היה לשנות ולחשוב שההתאמצות במשחק נעשית עבור השגת אותו חפץ, ולא היתה באה לידי ביטוי גבורת המנצח. רק ב"כדור" שאין לו ערך, ולא יתכן שהשחקן התאמץ עבור השגת עצם הכדור, הרי פשוט שהתאמצות השחקן היתה כדי להוכיח לכולם את הגבורה והחכמה הטמונות באישיותו...בתרבות יון נכללה בין השאר גם חכמת הפילוסופיה. כיום כמעט לא קיימת חכמה זו משום שאנשים חדלו לבקש חכמה לשם חכמה, וכל כח החכמה אינו מנוצל אלא עבור דברים שימושיים נשיפור יכולת ביצוע של כלי תחבורה וכו'. פילוסופיה הנה "חכמה למען חכמה" - מאבק להיות "חכם"...גם לנו יש דוגמא לענין ה"הוד". לאדם חילוני אין "הוד" בלבד, כי אין בו מעלות אותן הוא בא לבטא בלבד. לעומת זאת בחור ישיבה בלבד המיוחד לו הוא מבטא את ערכו הרם. בהמה אינה הולכת בלבד כזה, רק אדם מרומם כמוהו. זהו ביטוי ל"הוד" (רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן שאדם ידליק נרות חנוכה ויברך עליהם, ולא יצא ידי חובה?

תשובה: כתוב בשולחן ערוך (או"ח סימן תרע"א סעיף ו') ומדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא. וכתב הרמ"א: ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת, וצריך לחזור ולהדליק בביתו.

ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה סיפר רבי יעקב גלינסקי זצ"ל שנה אחת בימי חיי - הקומוניסטים הארורים תפסו אותי ובהגיע חנוכה שהייתי במחנה עבודה, ביחד עם שמונים גויים. טיכסתי עצות בנפשי כיצד אדליק נרות חנוכה.פתאום נפל לי רעיון בראש: בתקרת החדר היתה עששית נפט. ניתן להגביר, או להחליף, את עצמת הפתילה על ידי סיבוב בכפתור.ישבתי בכלא הסובייטי, בחדר אחד עם שמונים גויים, והחיליתי להתפלפל עם עצמי: האם על ידי שאסובב את הכפתור ואגביר את עצמת הפתילה, נחשב לי הדבר שהדלקתי נר חנוכה? פסקתי לעצמי: כן! אם בשבת, מי שיעשה זאת, יחשב למבעיר אש בשבת, מדוע לא יחשב לי הדבר שהדלקתי נר חנוכה?".הבעיה הגדולה שלי היתה, שאני נמוך מאד... כולכם רואים ויודעים על כך... איך אני עדין לתקרה לסובב את הכפתור? לשמחתי, הצלחתי לרכוש כבוד עמוק בקרב האסירים הגויים. לא דיברנו אותה שפה, אבל הם העריכו מאוד את העובדה שהתנזרתי לחלוטין ממנת הבשר הדלה שהוגשה לנו, והייתי מסתפק רק בדיקות. הם ראו את דרכי. הם ראו אותי מתפלל כל היום וכיבדו אותי משום כך. בלית ברירה ניגשתי אליהם. סיפרתי להם את ה"מבצע" המיוחד שאני חייב לבצע וביקשתי את עזרתם. לא הייתה היסוס! אחד מהם, בריון ענק, בגובה של שני מטר לפחות, שהיה מוגדר כ"שודר מועד", ניגש אליי. הוא הפך להיות הבמה האנושית שלי! הוא הרים אותי על כתפיו הרחבות, ותפס את רגליי בחוזקה ובנחישות, מוודא שאני לא מחליק ונופל... עשיתי פרסומי ניסא לפני גויים... הרי חז"ל (שבת כא ע"ב) אמרו מצוה עד שתכלה רגל מן השוק. ועד כמה? עד דכליא רגלא דתרמודאי", שלפי אחד הפירושים הכונה לגויים. כשנגעתי בכפתור, הנשימה נעתקה. התחלתי לסובב אותו, בכוונה להגביר את ההלבה... ואז - בום! העששית כבתה כלי!חושך מוחלט, שחור משחור, השתרר בחדר. הקולות נדמו לזיג, ואז החלה מחומה אדירה: הבריון ההמום זרק אותי מעל כתפיו - נפילה לא נעימה במיוחד - וכל שמונים האסירים החלו לצעוק בבהלה, לרפוק בחוזקה על דלת הברזל ולהשמיע רעש מחרש אוזניים.תוך שתי דקות מתוחות, נפתחה הדלת בסערה. עשרה סוהרים מזוינים, רובים שלופים בידיהם, פרצו פנימה ושאלו בקול מאיים: "מי כיבה את העששית?!"באותו רגע, שמונים אצבעות הופנו כולן, בלי יוצא מן הכלל, ישר אליי נלקחתי מייד למפקד. הוא ישב במשרדו ושאל אותי בחומרה קרה: "אתה כיבית את המנורה?!"כן, השבתי בנשימה אחת."המעשה שעשית חמור מאוד!" הוא רעם. "עברת על חוק מספר כך וכך בספר החוקים. העונש הקבוע על עבירה זו הוא: מאסר שלוש יממות בצינוק!"הצינוק. זה לא סתם כלא. זה חדר קטן, מחניק, שורץ עכברים. מקום שבו אי אפשר אפילו לשכב או לשבת. אתה נידון לעמוד, מקובע במקום אחד, בלי יכולת לזוז, במשך כל שלושת הימים. גור דין של סבל פיזי...כששמעתי את פסק הדין, החיליתי לקפוץ משמחה, לרקוד: "תודה רבה לך, ריבונו של עולם! תודה רבה לך שהכנסת אותי לצינוק!" התחלתי לשיר עם כל ההתלהבות: "ברוך אלוהינו..." האיש חשב שיעצתי מדעתי... "מדוע אתה כל כך שמח?" שאל "ככל הנראה אינך יודע מה זה צינוק". "עדין שכבודו שואל אותי למה אני כל כך שמח", השבתי, "ישאל אותי, תחילה, מדוע כיביתי את המנורה?". צודק. בסדר. מדוע כיבית את המנורה?"הלא תבין", התחלתי להסביר, והקב"ה יסלח לי על השקר שהוצאתי מפי... הייתי במצב של פיקוח נפש... "יש בדת שלנו מצוה, המובאת בשולחן ערוך, שיש לשבת שמונה ימים בצינוק... חשבתי לעצמי: כיצד אוכל לקיים את המצוה? ואז החלטתי לעשות מעשה: לכבות את המנורה, שכן ידעתי כי העונש הקבוע בחוק על העבירה הזאת הוא ימי צינוק. אני שמח שאוכל לקיים את המצוה שלנו..."אם כך - תשכח מזה", השיב. "אנחנו הקומוניסטים לא נעזור לך לקיים מצוות... אתה לא נכנס לצינוק בשום פנים ואופן! שוב לחדרך..."(דורש טוב)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אל תהי להוט לדעת הסתרים שבין אדם לחברו ודבר המכסה ממך.(הרא"ש)

כשאני מדבר [יכול להיות] שאתחרט. וכשאני מדבר לא אתחרט. (רבי שלמה אבן גבירול)

אם היסוד הוא עקום, כל ההולך ונבנה עליו הולך ומתעקם ומתרחק יותר ויותר מנקודת היסוד.(הסבא מנובהרדוק)